

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De declamatione contra Montanum. Capvt II.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

Demonstratum genus quale esse debeat.

cuiusque totius generis, quod Græcè *ἐπιδικτικὸν* nominatur, quod quasi ad inspiciendum, delectationis causa comparatum est, non complectar hoc tempore, non quo negligenda sit: Est enim illa quasi nutrix eius oratoris, quæ informare volumus, & de quo molimur aliquid exquisitius habere. Ab hac, & verborum copia alitur, & eorum constructio, & numerus liberiore quadam fruatur licentia. Datur etiam venia concinnitati sententiarum: Et arguti, certique, & circumscripti verborum ambitus conceduntur, de industriaque non ex insidijs, sed aperte, ac palam elaboratur, ut verba, verbis quasi demensa, & paria respondeant, ut crebro conferantur pugnancia, comparenturque contraria: ut pariter extrema terminentur, eundemque referant in cadendo sonum: Quæ in veritate caussarum, & rarius multo facimus, & certe occultius.

Thrasymachus, Theodorus Byzantius.

In Panathenæico autem Isocrates, ea se studiosè confecturum fateatur, non enim ad iudiciorum certamen, sed ad voluptatem auium scripserat. Hæc tractasse Thrasymachum Chalcedonium primum, & Leontinum ferunt Gorgiam: Theodorum inde Byzantium, multosque alios, quos *λογοδιδάκτους* appellat in Phædro Socrates: Quorum satis arguta multa, sed ut modo, primumque nascentia minuta, & versiculorum similia quedam, nimiumque depicta. Idem paucis quale totum sit, id genus describit numero 42.

Synæsius in Dione.

Dulce igitur orationis genus, solum, & effluens. sententijs argutum, verbis sonans est in illo Epidictico genere, quod diximus proprium Sophistarum, pompæ, quam pugne aprius, gymnasijs, & palæstræ dicatum: Spretum, & pulsum foro *ὄτα κἀζει γὰρ καὶ ἀραζέται καὶ ἀδῶται ὁ ταῖς περιεργῶν ἑαυτοῦ*, inquit Synæsius.

Marius Victorinus Epidictica sub imitatoribus.

Hæc eloquentia primum inter scholarum umbras educata, postea in publicis Athenæis, & theatris, frequentissimo plausu excepta, late persultauit, cum eam Imperatores blandius alerent, & doctissimorum hominum ingenia frequentibus præmijs, & honoribus extimularent.

In scholis autem prima adolescentum tyrocinia tenuerunt epistolarum munditiæ, enucleata, propria, signata: narrationes, descriptiones, E. hopeia: In stricta verò oratione Eclogarum rusticitas amœnis quibusdam versuorum violis intermicans, & elegiarum

vix in molli petulantia lasciuens: Deinde iucunditates lyricorum, urbana iamborum amaritudines, acilectique lusus, exitusque epigrammatum floruerunt.

Mox ad declamationem ventum est, quibus inter scholarum ymbacula iustus certaminibus proluderetur.

De declamatione contra Montanum.

CAPVT II.

Epidicticæ illius perfectioris, & ceterorum quoque generum semper principium fuit ymbra inter priuatos parietes excitationis, quam non immeritò iuuentui commendant grauissimi dicendi præceptores.

Sed tamen Montanus Votienus, Orator, haud ignobilis, in declamationum receptum, & longâ iam exercitatione corroboratum morem, graui sanè oratione inuehitur apud Senecam: cuius hic rationes, quo liquidius resutentur, ascribam.

Qui declamationem parat, scribit, non ut vincat, sed ut placeat. Omnia itaque lenocinata conquirunt argumentationes, quia molestæ sunt, & minimum habent floris, relinquunt sententijs, explicationibusque audientes delinire contentus est, cupit enim se approbare, non causam.

Sequitur autem hoc vsque in forum declamatores vitium, ut [necessaria deserant, dum speciosa lectantur,] Accedit illud, quod aduersarios quamuis fauos fingunt, respondeat illis, & quæ volunt, & cum volunt.

Præterea nihil est, quod errorem aliquo damno castiget: stultitia eorum gratuita est. Vix itaque in foro futurus periculosa stupor discuti potest: qui creuit dum tutus est.

Quid quod laudationibus crebris sustinentur, & memoria illorum assuevit certis intervallicis quiescere? Cum ventum est in forum, & desijt illos ad omnem gestum plausus excipere, aut deficiunt, aut laborant.

Adijce nunc, quod ab alijs nullius interuentu excutitur. Nemo rideret, nemo ex industria obloquitur, familiares sunt omnium vultus, in foro, ut nihil aliud ipsum, illos forum turbat.

Hoc quod vulgo narratur an verum sit, tu melius potes scire. Declamatoris virtutis Latronem Porcium vnicum exemplum cum pro reo in Hispania Rustico Porcio propinquos

Votienus de declamationibus iudicium. De declamationum agenda orationis, & m. ser. in Dione.

Stultitia gratuita periculosa.

pinguo suo diceret, vsque eo esse confusum, ut à solœcismo inciperet: nec ante potuisset confirmari tectum, ac parietes desiderantem, quam impetrauit, ut iudicium ex foro in basilicam transferretur. Vsq̄e eò ingenia in scholasticis exercitationibus delicate nutritur, ut clamorem, silentium, risum, cœlum denique pati nesciant.

Gladiatorum e exercitationes dura.
Non est autem vilis exercitatio, nisi quæ operi simillima est illi, ad quod exercet: itaque durior solet esse verò certamine. [Gladiatores grauioribus armis disenti, quam pugnant: Idcirco illos magister armatos, quam aduerfarius sustinet. Luctantes binos simul, ac ternos fatigant, ut facilius singulis resistat. Cursores, quod intra exiguum spatium de velocitate eorum iudicetur, id sæpe in exercitatione decurrunt, quod semel decursuri sunt in certamine.]

Multiplicatur ex industria labor, quo condiscimus, ut leuetur, quo decernimus. In scholasticis declamationibus contra euenit, omnia molliora, & solutiora sunt, in foro partem accipiunt, in schola eligunt: illic iudici blandiuntur, hic inseruiunt, illic inter fremitum circumsonantis turbae intendendus animus est, vox ad aures iudicis perferenda est, hic exvultu dicentis pendunt omnium vultus. Itaque velut ex ymbroso, & obscuro prodeuntes loco, clara lucis fulgor obsecratis istos à scholis in forum transeuntes, omnia tanquam noia, & inuisitata perturbant, nec ante in orationem corroborantur, quam multis perdomiti contumelijs puerilem animum scholasticis delicijs, languidum verò labore durarunt.

Declamationum de fuso.
Quæ rationes licet aliqua probabilitate percillant animos, non tamen id euincunt, ut declamationum usum tot sæculis usurpatum possint de medio tollere. Reclamant enim sapientum voces, qui has epidictici generis orationes eloquentie cunabula dixerunt, quod his educata nutrimentis oratio se postea colorat, & roborat, ut grauior simul, ac fortior, ad publicas conciones emanet.

Delectatio comes eloquentia.
Sed vide: ut in ipso rationum limine Vortienus non mediocriter aberrasse: etenim quasi vna in eloquentia spectaretur necessitas, ita direxit omnē argumentationem, ut declamatorium genus concelleret, quod speciosum esset, & plenum illecebris: Qui profecto si statuerit, à civili etiam eloquentia speciem, & delectationem penitus esse remouendam, quantam ei maiestatem detrahit, in quod nec

cessitatis pistrinum compingit: sin autem, & res serias eruditionis, ac humanioris etiā orationis condimentis intingi necesse est, quod summi in eloquentia viri semper usurparit, fateatur oportet in declamationibus plurimum esse adiumentum, & quibus illa vis efflorescit, & in civiles etiam orationes tacita quadam suauitatis aspergine diffunditur. Nam, quod declamatores obijcit nullo damno castigari, plausibus assuescere, mollissimis nutrimentis educari, ad summum, cum in forum venerint, loci fulgore obsecrari.

Num hæc vitia potius declamantium, quam ipsius declamationis? Quod si instituat declamatio grauior, sub disciplina, & censura optimi præceptoris? Quod si ad iusti certaminis exemplar paulo seuerius componatur? Quid si aduersarij sint acres, & vegeti, apud quos languere, & dormire non liceat? quid si frequenti auditorum confessu, & aculeis gloriae tota extimuletur actio? utrum tandem paratior accedet ad forum, qui ex hac ymbrosi exercitatioe, magna cum ingenij commendatione discesserit; an is, qui nunquam scholas viderit, nunquam hominum vultum rulerit, nunquam os ad dicendum aperuerit? Quis adeo iniquus rerum estimator, ut censet, prima statim emissionem in forum ablegandos esse adolescentes, & ad hanc negotiosam vitæ auferitatem fugendos, antequam in mansuetioribus Mulis ponant rudimentum? Quod profecto si fieret, verendum esset, ne aut oppressa rerum grauitate, in dolis teneritas fatisceret, aut ad trucem quandam, atque inconditum horrorem, cultus inopia rigesceret.

Declamationum usus.

Puerorum institutio ad eloquentiam.

Discit primum canis venaticus in aula pelles allatrare, mox feras in syluis persequitur: balbutientibus modulis mellitissimis cantibus proludunt luscinia: spectant è nido solem Aquilarum pulli, antequam propius aggrediantur, & sustineant firmius? Ad legitimos congressus pugnae simulachra sternunt viam.

Nihil prius in fructum erumpit, quam in florem. Spectanda est in declamationibus adolescentum indoles, antequam in serijs laboribus duretur. Nō tamen eò dico, ut velim (quod hic, opinor, arguit Vortienus) iuuenes in declamationibus cōsenescere, ut apud Rhadamantum exerceant, quæ in scholis didicerint. Post iustas prolusiones educendi sunt in campum, quo citius clamorem, silentium,

LII 3. solera,

solem, puluerem, cœlum denique pati discant.

Sed ne forum, & subsellia, aut scholas etiam semper cogitemus, extant ea tempora, & loci, quibus auditores doctis, amœnis, sculptis orationibus sunt permulcendi, & ut cum Dionysio loquar, non nihil oportet *διὰ τῆς* ex istius autem eloquentiæ supellectile petenda sunt adiumenta, quando demonstratiuum genus complexa est.

διὰ τῆς

De Genere Demonstratiuo.

CAPVT III.

Nonnus Dion. l. 3.

Demonstratiuum genus primum locum obtinet, quod ut Nilus ille Nonni; *Πότις γουέεντι χεῖν ἐπίασμον ὄδωρ, Ἐπὶ δὲ τῶν ἐπιγμένων εἰς ἄλα πῖπτα.*

Est sane Nilus fluuioꝝ omnium maximus, fecundissimus, & suauissimus. Quæ omnia demonstratiuo generi magnopere congruunt.

Demonstratiui generis excellencia.

Magnitudo quæritur: omnium rerum laudes, & vituperia continet: fecunditas expetitur: nullum uerbis, aut rebus uerbis: desideratur suauitas: at tota Ciceronis, Demosthenis, Isocratis Myrothecia hoc genus exhaustit.

Procopius sophista in epist. Demonstratiue quid?

Quod si apud Procopium *χερσὶς ῥέοντα* Nilum audiuiſſi; unde *χερσὶς* appellatur à Cedreno: hic quoque fontes autem magna uertate diffuunt: *ἐπιδεικτικόν* quidem à Grecis nuncupatur, quod totum ad pompam, &

magnificentiam natum uideatur: nam *ἰσίδωρα* dicebantur in ludis, & certaminibus oratores, poetæ, citharædi, quoribus de palam cœmulis, magna hominum frequentia certarent: nunc igitur de eam nobili, & tam spatioſo genere dicendum.

Præcepta generis Demonstratiui.

Demonstratiuum genus est, quod laudem, & vituperium continet: Ex quo laudationum præcepta, & vituperij hic tradenda sunt. In eo specto, quid laudandum, & vituperandum: & quomodo, Quatuor, teste Aristotele, cadunt in laudationem; Deus, homo, animalia, inanima. Modus, & ratio patebit in singulis.

Laudatio Dei.

CAPVT IV.

Ecce igitur, ut ait Theocritus, *ἀρχαῖα* in laudatione Dei duo spectantur: materia, & forma. Materiam hic appello argumentum laudationis. Dei puta amplissimas uirtutes: formam, ueluti modum, & characterem.

In Diuina de duo spectanda.

In laudes diuinas: rarissimus pater dicendi ex varijs locis campus, sed in eo excellunt definitiones conglobatæ, quibus frequenter utitur Synesius, & D. Gregorius Nazianzenus. Sic autem Synesius in hymnis Deum laudat.

Deum in laudationibus conglobatis.

- Δωτορ ἐάων.*
- Ρίζα κόσμου.*
- Κέντρον ὄντων.*
- Αυτοόρουτ ἀρχά.*
- Ταμίαις πατὴρ τε ὄντων.*
- Ἐνοτήτων ἐνάς ἀγνή.*
- Μονάδων μονάς τε πρώτη.*
- Πάτερ αὐτοπάτωρ.*
- ὄντων σπέρμα.*
- Ἀξέχεια Ἑφά.*
- Παγὰ Ἑφίας.*
- Ὀμμα σεαυτῆ.*
- Κόσμος κτιστός.*
- Κλεινῶν σφαιρωτάς ἀστέρων.*

- Dator gratiarum.*
- Radix mundi.*
- Centrum entium.*
- Ex se ortum principium.*
- Dispensator, & parens rerum.*
- Vnitatum unitas pura.*
- Monadum monas prima.*
- Pater sui pater.*
- Entium semen.*
- Veritas sapiens.*
- Fons sapientia.*
- Ocule rumpsius.*
- Mundi creator.*
- Inclitorum rotator siderum.*

Vltim